

प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद्
पदपूर्ति तथा बढुवा समिति
सानोठिमी, भक्तपुरको

**कृषि प्रशिक्षक (पशुपालन) (अधिकृत स्तर तृतीय श्रेणी प्राविधिक) पदको
खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम**

सेवा : प्राविधिक तथा प्रशिक्षण	समूह : कृषि तथा भेटेरिनरी प्राविधिक प्रशिक्षण
उपसमूह : पशुपालन	पद : कृषि प्रशिक्षक (पशुपालन)
स्तर : अधिकृत स्तर तृतीय	
पाठ्यक्रमको रूपरेखा : यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्नानुसार दुई चरणमा परीक्षा लिइनेछ ।	
प्रथम चरण : लिखित परीक्षा	पूर्णाङ्क : ३००
द्वितीय चरण : अन्तर्वार्ता	पूर्णाङ्क : २५

प्रथम चरण : लिखित परीक्षा योजना

पत्र	विषय	खण्ड	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या	अंक भार	समय	पूर्णांक	उत्तीर्णांक
प्रथम	सामान्य ज्ञान तथा नेपालको शिक्षा प्रणाली र प्रशिक्षण व्यवस्थापन	खण्ड (क) सामान्य ज्ञान र सामाजिक अध्ययन	बस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice)	२५	२५ X २ = ५०	३० मिनेट	१५०	६०
		खण्ड (ख) नेपालको शिक्षा प्रणाली र प्रशिक्षण व्यवस्थापन	विषयगत (Subjective)	५ १	५ X १५ = ७५ १ X २५ = २५	२ घण्टा ३० मिनेट		
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय	सेवा सम्बन्धी समूह/उपसमूहको प्राविधिक विषय	बस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice)	२५	२५ X २ = ५०	३० मिनेट	१५०	६०
			विषयगत (Subjective)	५ १	५ X १५ = ७५ १ X २५ = २५	२ घण्टा ३० मिनेट		

द्वितीय चरण : अन्तर्वार्ता योजना

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
अन्तर्वार्ता	२५	मौखिक

- माथि उल्लेखित सेवा अन्तर्गतका समूहहरूको खुला/आन्तरिक प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम उपर्युक्त बमोजिम हुनेछ ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अङ्ग्रेजी अथवा नेपाली र अङ्ग्रेजी दुवै हुन सक्नेछ ।
- यस पाठ्यक्रममा जे सुकै लेखिएको भएतापनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियमहरू परीक्षाको मितिभन्दा ३ (तीन) महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा रहेको सम्झनु पर्दछ ।
- विषयगत उत्तर आवश्यकता अनुसार निम्न चार भागमा विभाजन गरी प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ ।
(क) पहिलो भागमा समस्या पहिचान
(ख) दोस्रो भागमा समस्या समाधानका लागि मौजूदा सरकारी नीति र कार्यक्रम
(ग) तेस्रो भागमा समस्या समाधानका लागि सुझाव
(घ) चौथो भागमा सुझाव कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने ठोस तरिका
- प्रथम चरणको लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- प्रथम चरणको लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारको प्राप्ताङ्क र द्वितीय चरणको अन्तर्वार्तामा प्राप्त गरेको अङ्क जोडी योग्यताक्रम अनुसार सिफारिस गरिनेछ ।
- पाठ्यक्रम लागु मिति : २०७९ वैशाख २३ गते ।
- यस भन्दा अगाडि लागु भएको माथि उल्लिखित सेवा/समूह/उप-समूहको पाठ्यक्रम खारेज गरिएको छ ।

द्रष्टव्य: सीमित खुला प्रतियोगिताको लागि पनि यही पाठ्यक्रम लागू हुनेछ । साथै उक्त सीमित खुला प्रतियोगितातर्फका उम्मेदवारहरूको लिखित परीक्षाको उत्तीर्णाङ्क परिषद्को कर्मचारी सेवा शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी विनियमावली २०६९ को विनियम २९ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

**कृषि प्रशिक्षक (पशुपालन) (अधिकृत स्तर तृतीय श्रेणी प्राविधिक) पदको
खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम**

प्रथम पत्र : सामान्य ज्ञान तथा नेपालको शिक्षा प्रणाली र प्रशिक्षण व्यवस्थापन

खण्ड “क” सामान्य ज्ञान र सामाजिक अध्ययन

पूर्णाङ्क - ५०

१. नेपालको भौगोलिक ऐतिहासिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, राजनीतिक अवस्था र खेलकुद सम्बन्धी जानकारी
२. विश्वका महत्वपूर्ण समसामयिक घटना सम्बन्धी जानकारी
३. विज्ञान प्रविधि सम्बन्धी महत्वपूर्ण उपलब्धि सम्बन्धी जानकारी
४. नेपालको लोकतन्त्रका लागि भएका महत्वपूर्ण अभ्यासहरू
५. नेपालको शैक्षिक विकासका प्रयासहरू
६. भौगोलिक आधारमा नेपालको विभाजन र प्रत्येक भागका विशेषताहरू, नेपालको प्राकृतिक सम्पदा, जलस्रोत, पहाडहरू, खानी, जलवायु
७. नेपालको इतिहास प्राचिनकाल, मध्यकाल र आधुनिक कालसम्मको जानकारी
८. नेपालमा योजनाबद्ध विकास र नेपालको सरकारी बजेट प्रणाली
९. वातावरण प्रदूषणका कारणहरू र यसबाट हुने खतराहरू, वातावरण स्वच्छ र सन्तुलित राख्ने उपायहरू, शहरीकरण र जनसङ्ख्या वृद्धि तथा वातावरणको सम्बन्ध
१०. नेपालको परराष्ट्र सम्बन्ध, सार्क, विमिस्टेक र संयुक्त राष्ट्रसङ्घ सम्बन्धी जानकारी
११. समावेशीकरण, सशक्तिकरण र सकारात्मक विभेद
१२. नेपालको शासन प्रणाली र शासन सम्बन्धी जानकारी, कानूनी शासन, असल शासन, लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यता, बहुदलीय प्रजातान्त्रिक व्यवस्था, लोकतन्त्र, लोकतान्त्रिक गणतन्त्र, समावेशी लोकतन्त्र, समावेशीकरण, समानुपातिक प्रतिनिधित्व, सकारात्मक विभेद, लैंगिक समता, महिला शसक्तिकरण, नागरिक शिक्षा, संघीयता ।

खण्ड “ख” नेपालको शिक्षा प्रणाली र प्रशिक्षण व्यवस्थापन

पूर्णाङ्क - १००

१. विद्यालय तहको शिक्षा

- १.१ प्रारम्भिक बाल विकास/पूर्व प्राथमिक शिक्षा
- १.२ आधारभूत शिक्षा (कक्षा १ देखि ८ सम्म)
- १.३ माध्यमिक शिक्षा
- १.४ उच्च माध्यमिक शिक्षा

२. उच्च शिक्षा

- २.१ नेपालका विश्वविद्यालयहरू र त्यसका सङ्कायहरू
- २.२ शैक्षिक प्रतिष्ठानहरू

३. नेपालमा शिक्षा विकासको इतिहास

- ३.१ शैक्षिक इतिहास र महत्वपूर्ण शैक्षिक घटनाहरू
- ३.२ शिक्षाका योजनाहरू र नेपालको आवधिक विकास योजनाहरूमा शिक्षाका योजना तथा कार्यक्रमहरू
- ३.३ चालु आवधिक योजनामा शिक्षा ।

४. प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद् सम्बन्धी जानकारी पृष्ठभूमि र महत्व
- ४.१ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद्को पृष्ठभूमि र महत्व
  - ४.२ प्राविधिक शिक्षा र साधारण शिक्षाको तुलनात्मक अध्ययन
  - ४.३ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीममा गरीव र पिछडिएका वर्गहरूको पहुँच
  - ४.४ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीमका अवसर, चुनौति र सम्भावनाहरू
  - ४.५ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद् सेवामा वृत्ति विकास (Career Development) र कार्यक्षमताको प्रतिस्पर्धात्मक विकास
  - ४.७ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद्को संस्थागत संरचना र व्यवस्थापन
  - ४.८ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद्को गुणस्तरीयता र प्रभावकारीता

5. Training Design:

- 5.1 Training needs analysis with customers and the participants
- 5.2 Training courses and training packages in child/adult friendly environment
- 5.3 Training materials such as reading materials, projected and non-projected visuals
- 5.4 Training sessions for child /adult learning environment
- 5.5 Training follow-up

6. Training Delivery and Evaluation:

- 6.1 Training session management
- 6.2 Participants; knowledge, skills and attitude prior to training
- 6.3 Participants' gain in knowledge and skills.
- 6.4 Training Evaluation

7. Writing Documentation:

- 7.1 Writing reports
- 7.2 Filling system and communicate accordingly
- 7.3 Documentation system of trainings

8. Others

- 8.1 Training follow-up and report to concerned authorities
- 8.2 Customer care agent to various technical schools and other customers
- 8.3 Consultancy services to INGOs
- 8.4 Facilitate workshops/meeting
- 8.5 Monitor training programs
- 8.6 Perform consulting and continuing trainings tasks
- 8.7 Yearly plan of operation
- 8.8 Planning and estimating organizational budget
- 8.9 Maintenance system of the organization

9. Physical abilities

- 9.1 Physically and mentally fit to work

10. Instructional Skills

- 10.1 Develop a lesson plan
- 10.2 Develop a session plan (5D method)
- 10.3 Develop PowerPoint slides

**कृषि प्रशिक्षक (पशुपालन) (अधिकृत स्तर तृतीय श्रेणी प्राविधिक) पदको
खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम**

द्वितीय पत्र : सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय

पूर्णाङ्क - १५०

1. Livestock Production & Management

- Zoological classification of farm animals and birds and their breeds
- Importance of farm sanitation and waste handling
- Selection of animals for different purposes
- Prepare proposal of farm animals, pig and poultry farming
- Bio-security management
- Different activities of farm: Identification of farm animals, castration, docking, shearing, disbudding/dehorning, grooming, hoof trimming, vaccination, drenching, casting of animal, culling, deworming
- Breeding plan of sheep, goat, pig, cattle, buffalo & birds
- Introduction and economic importance of animal husbandry
- Definition of common terms use in Livestock
- Characteristics of important breed of livestock & poultry
- Care and management of different classes and stages of livestock and poultry
- Housing systems of farm animals & poultry
- Record keeping & marketing of livestock, poultry & their products
- Effects of climate change in livestock production and its management.

2. Nutrition:

- Digestive system of ruminants & non ruminants animal & birds
- Proximate analysis of feed for crude protein DM, EE, NFE, Ash, CF, energy
- Prepare seasonal calendar
- Determine adulteration in Feeds.
- Hormones and enzymes in digestion
- Deficiency symptoms of vitamins & minerals
- Function of different feed nutrients
- Fat, carbohydrate, protein digestion and their metabolism
- Feed classification, feeding standards, feeding system
- Nutrition requirement & ration formulation for common livestock & poultry
- Analysis of feed conversion and efficiency ratio
- Role of amino-acids in feed formulation

3. Pasture & fodder:

- Importance of pasture & fodder improvement of livestock in Nepal
- Legumes & non-legumes as fodder & their cultivation in Nepal
- Fodder tree production
- Propagation of fodder trees
- System of pasture and range management in high hill and mid hill
- Principle and method of hay & silage making, chemical treatment of rice straw
- Conventional and non conventional feeds & their importance.
- Perform lopping
- Stratify, inoculate and scarify seed
- Propagation of fodder trees

4. Dairy:

- Function of Mammary gland
- Secretion, composition & properties of milk of different animals
- Pasteurizations, homogenization, packing and distribution of milk
- Different types of milk tests and their adulteration
- Method of manufacturing butter ghee, khuwa, cheese & other common dairy products
- Micro- organisms common to raw milk & milk products

5. Animal Breeding & genetics:

- Principals & methods of selection of livestock for breeding purpose
- System of breeding
- Collection, processing and storage of semen for AI
- Reproductive organs of livestock & poultry
- Detection of estrous in livestock species
- Pregnancy diagnosis different livestock species
- Changes in sperm morphology and semen quality due to genital abnormalities
- Animal cell, cell organelles and their functions
- Chromosomes of structure and types of chromosomal aberration
- Variation, causes of variation, heredity significance of heritability, repeatability & significance of repeatability
- Mechanism of heredity: Mechanism of linkage, crossing over, and gene interaction
- Repeat breeding

6. Poultry:

- Selection, care and storage of hatching eggs
- Principles of incubator, factors affecting incubation
- Rearing of different poultry birds
- Poultry breeding flock management
- Selection & culling of layers
- Feeding system, nutrient requirement of different poultry birds & stages
- Method of sexing, system of brooding, hatchery management & record keeping
- Process of egg formation
- Transportation of live birds and animals
- Cases and management of caribadism

7. Extension:

- Definition, scope and importance of livestock extension
- System learning approach (SLA)
- Cooperative and marketing extension
- Extension education
- Philosophy of extension
- Principle of livestock extension
- Role of livestock extension workers in livestock development
- Extension delivery system of Nepal
- Group dynamics
- Communication and information
- Diffusion and dissemination of innovation
- Concept of social mobilization
- Gender main streaming and social inclusion and L/S extension
- Individual, group & mass communication
- Training Need Assessment, RRA, RMA
- Integrated Rural Development/PRA, Community development & social mobilization
- Leadership & motivation
- Different Communication media used in extension
- Rural Youth Program & 4H Club

8. Veterinary Medicines:

- Clinical medical procedures
- Local & common diseases of different breeds of livestock & poultry
- Definition, etiology, symptoms, diagnosis, treatment, control and prevention of livestock & poultry diseases commonly found in Nepal
- Definition etiology, symptoms, diagnosis, treatment control and prevention of R.P., F.M.D., H.S. Anthrax, brucellosis, tuberculosis (Contagious bovine), Mastitis, Pleuropneumonia, Rival encephalitis of horses, rabies, Leptospirosis/ PPR diseases of new born animals, Milk fever, ketosis, rickets, blue tongue, poultry diseases: reparatory diseases, Ranikhet, fowl Pox, fowl cholera, bacillary white diarrhoea, gumbaro, bird flue, CRD, Marex disease, infectious, bronchitis, aflatoxicity in birds, coccidiosis
- Terms and terminology related to animal health
- Classification of disease
- Definition etiology, symptoms, diagnosis, treatment, control and prevention of following diseases: Black quarter, Actino bocillosis, Actinomycosis, Tetanus, Swine fever, Swine erysepalus, Collibacillosis, Mycoplasma, Glanders, Strangles, John's disease, Diarrhoea, dysentery, Calf score, Ephemeral fever, Babesiosis, Theleriasis, Anaplasmosis, Toxoplasmosis, Trypanosomiasis, Grass Tetany, Osteomalasia.
- Spreading modes of diseases and its classification
- Zoonotic diseases.

9. Gynecology and Veterinary obstetrics::

- Different pathological condition encountered and their effect upon the status of reproduction, reproductive hormones, estrus cycle, behavior, ovulation of rabbit, goat, sheep, cattle & buffalo, swine
- Dystocia-procedures of handing and causes of dystocia, foetal and maternal dystocia, prolapsed of uterus, vagina and bladder.
- Various reproductive diseases and other genital infections, sexual health and control of bulls, silent heat, concept of infertility and sterility

10. Surgery:

- Fractures, treatment and diagnosis in small and large animals, general surgical principles and procedures adopted in surgery, special surgery of different parts of body, infection of the various organs of body, diagnostic and special procedures in radiology, general working with X-ray machine radiation, hazard and protection radio graphic procedures.

11. Pharmacology:

- Systemic pharmacology, neuro pharmacology, scope of pharmacology, General principles and treatment of poisoning due to toxic organic, inorganic compounds and toxyolants

12. Veterinary Physiology and Anatomy:

- Alteration in carbohydrate, fat, protein and mineral metabolism, functions and dysfunction's of liver and kidney, imbalances in body fluids, electrolyte and P^H, physiology of various systems of domesticated animals and fowl, digestive, circulatory, respiratory system.
- Anatomical feature of the areas of special surgical importance in domesticated animals Definition and scope of Histology.
- Anatomy & Physiology of following systems: Digestive, Respiratory, Circulatory, Skeletal, Muscular, Nervous, lymphatic, Urinary, Reproductive system
- Anatomy & Physiology of different organs: Eye, Ear, Nose

13.. केही ऐन नियमहरु

- खाद्य ऐन, २०२३
- दाना पदार्थ ऐन, २०३३
- जलचर संरक्षण ऐन, २०५६
- पशुस्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०६४
- पशु बधशाला र मासु जाँच ऐन, २०५५
- नेपाल पशु चिकित्सा परिषद् ऐन, २०५५
- खाद्य नियमावली, २०२७
- दाना पदार्थ नियमावली, २०४९
- पशुस्वास्थ्य तथा पशु सेवा नियमावली, २०५६
- पशु बधशाला र मासु जाँच नियमावली, २०५७

14. कार्यालयमा कम्प्यूटरको प्रयोग

- कम्प्यूटर सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान
- Microsoft Office (Ms Word, Ms Excel, Ms PowerPoint) सम्बन्धी जानकारी

द्रष्टव्य: : द्वितीय पत्र सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषयबाट ५० अंक भारको वस्तुगत बहुउत्तरको प्रश्नहरु तथा १०० अंक भारको विषयगत प्रश्नहरु सोधिनेछन् ।

-समाप्त-